

Elemzés a hamburgi G20 csúcstalálkozóról

2017. július 25.

MAGYAR NEMZETI BANK

Készítette:

Látta:

Jóváhagyta:

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A világ legfontosabb gazdaságait magában foglaló G20-ak csoportját az 1999-es ázsiai válság hívta életre és a 2008-2009-es globális pénzügyi- és gazdasági válság alakította a ma ismert formátumra. A tömörülés gazdasági súlyát jól példázza, hogy az abban résztvevő országok felelősek a világgazdaság GDP-jének több mint négyötödéért, a világkereskedelem közel háromnegyedéért, emellett pedig a világ összlakosságának majdnem kétharmadát adják. Jelentősége okán a csoport 2008 óta évente megrendezett, a gazdaságpolitikai, pénzügyi és szabályozási kihívásokkal foglalkozó állam- és kormányfői találkozóit mindig kiemelt figyelem övezi.

Az legutóbbi csúcstalálkozóra 2017. július 7-8-án került sor Hamburgban. Az idei év házigazdája, Németország, – mely 2016. december 1. óta a G20 soros elnöke – rendkívül nehéz feladattal találta szembe magát, ugyanis ez volt Donald Trump elnökségének első G20-as csúcstalálkozója. Az amerikai elnök politikai nézeteiből adódóan a találkozót övező légkört az utolsó pillanatig a bizonytalanság jellemezte, amelyben lehetetlen volt eldönteni, hogy kudarcént vagy sikerként marad-e meg a köztudatban a hamburgi esemény. Ez belpolitikailag különösen annak fényében volt aggasztó, hogy az országban alig tíz hét múlva szövetségi parlamenti választásokat tartanak.

A csúcstalálkozó vegyes eredményekkel zárult. Sikerként könyvelhető el, hogy az USA-n kívüli 19 tagország elkötelezte magát a párizsi klímaegyezmény folytatása mellett, de a várakozásokkal ellentétben a tagállamok nem tettek újabb felajánlásokat annak érdekében, hogy valamelyest ellensúlyozzák az Amerika kilépéséből eredő veszteségeket.

A találkozón kereskedelmi megállapodások is születtek. A G20-as csúcstalálkozók egyik kiemelt célja, hogy a résztvevők megnyugtassák a piacokat. Éppen ezért elengedhetetlen, hogy minden zárónyilatkozatban szerepeljen, hogy a tagállamok közösen dolgoznak azon akadályok lebontásán, amelyek a szabadkereskedem útjában állnak, valamint, hogy egységesen kiállnak a protekcionizmus ellen. Amerikai nyomásra ugyanakkor egy olyan félmondat is belekerült a hamburgi zárónyilatkozatba, amely szerint a G20-as vezetők elismerik a belső piac védelmét szolgáló, legitim lépéseket.

A migráció kérdése ezúttal túl nagy falatnak bizonyult: a G20-as vezetők elé egy olyan egyszerű, gyorsan végrehajtható terv került, miszerint az ENSZ célzott szankciókkal sújtaná az embercsempészeket, ezáltal nehezítve üzleti érdekeik teljesülését. Ezen a téren ugyanakkor nem sikerült előrelépést elérni.

A G20-csúcs egyik érdekes tanulságát ugyanakkor nem a nyilatkozatokból, vagy az elfogadott dokumentumokból, hanem sokkal inkább a hivatalos fotókról lehet levonni: ezekről egyfajta geopolitikai átrendeződés körvonalazódik. Feltűnő volt ugyanis, hogy míg az amerikai elnök több csoportképen is a szélen áll, addig a legtöbb hivatalos fotón Hszi Csin-ping kínai elnök áll Merkel mellett a középpontban. A kínai elnök ezen kívül a csúcstalálkozó üléstermében is a kancellár szomszédja volt, éppen úgy, mint ahogy a hamburgi Elbphilharmonie koncertteremben megrendezett gálaelőadáson is egymás mellett foglaltak helyet. Ez a „kiemelt” hely a vendéglátó oldalán - főleg egy olyan szövetséges vendéglátó ország esetén, mint amilyen Németország - általában az amerikai elnök privilégiuma volt korábban.

2. ÁLTALÁNOS ÖSSZEFOGLALÓ A G20-RÓL

A G20 bemutatása¹

Téves az a feltételezés, miszerint a gazdaságilag jelenleg legerősebb országok képviseltetik magukat a G20-ak között. A tagság körét még 1999-ben alakították ki, ami azóta is változatlan. John Kirton politológus, a torontói egyetem kutatójának tanulmánya szerint Lawrence Summers akkori amerikai pénzügyminiszter kanadai kollégájával, Paul Martinnal állította össze ezt a húszfős „elit klubot” és döntött arról, hogy mely országok lehetnek a csoport tagjai és melyek nem. A további tagfelvételi törekvésekre a tagországok kritikusan tekintenek, mert félnek, hogy felborul az erőegyensúly a feltörekvő és a fejlett országok között. Caio Koch-Weser német politikus - egykori pénzügyi államtitkár, aki részt vett a G20 megalakításában - már a kezdetekkor érezte, hogy komoly feszültséget fog okozni a klub exkluzivitása. Meglátása szerint a G20 intézményét a G20-tagok szeretik, azok az országok viszont, amelyek kimaradtak belőle, gyűlölik.

A G20 tagországok gazdasági erejük szerint sorrendbe állítva a következők: USA, Kína, Japán, Németország, Nagy-Britannia, Franciaország, India, Brazília, Olaszország, Kanada, Dél-Korea, Oroszország, Ausztrália, Mexikó, Indonézia, Törökország, Szaúd-Arábia, Argentína és a Dél-afrikai Köztársaság. A huszadik tag az Európai Unió. Ezen kívül a G20 tárgyalásokon részt vesz az IMF, a Világbank, a WHO, a WTO, valamint az ENSZ delegációja is. Számos vendég ország is – szavazati jog nélkül - meghívást kap a találkozókra, Spanyolország például már állandó vendégnek számít az üléseken. Ahogyan a Hamburger Abendblatt megfogalmazta, a G20 helyett pontosabb elnevezés lenne a „G35”. A G20 csúcsra érkező küldöttségek rendszerint több száz főből állnak, az Egyesült Államok egymaga 800 személyt delegált a hamburgi eseményre. A résztvevők száma általában eléri a 20 000 főt.

A G20 csoport múltjában a két legfontosabb dátum 1999 és 2008, mindkettő egy-egy globális válság időpontja. 1999-ben az Ázsiában kirobbanó pénzügyi válság miatt szerette volna a legfejlettebb ipari országokat tömörítő G7 csoport, azon belül is az amerikai és a kanadai pénzügyminiszter, hogy a globális kihívások szélesebb körben is megvitatásra kerüljenek. Létrejöttét követően az első időszakban a G20 tagállamok a pénzügyminisztereiket és jegybankelnökeiket delegálták a találkozókra, 2008 óta találkoznak külön az állam- és kormányfők is. Ennek magyarázata az lehet, hogy a globális pénzügyi és gazdasági válság azzal fenyegetett, hogy az országok egymásra licitálva vezetnek be protekcionista intézkedéseket saját belső piacuk védelme érdekében, ezzel is tovább súlyosbítva a krízist. A vezetők azóta évente egyszer összegyűlnek és minden alkalommal deklarálják, hogy kiállnak a szabadkereskedelem mellett, ezáltal kívánják megnyugtatni a piacokat. Ezzel párhuzamosan a megtárgyalásra kerülő témák köre is kiszélesedett, így az energia- és klímapolitika, a munkapiacok, de akár a globális élelmezési kihívások is a gazdasági együttműködésről szóló megbeszélések részét képezhetik.

A G20-ak belső hatalmi átrendeződése²

A G20-ak vásárlóerő paritáson számolva a világ GDP-jének mintegy négyötödét adják.³ Ez az érték nagyjából stabilnak tekinthető, a tömörülésen belül ugyanakkor változott az egyes országcsoportok

¹ <http://www.spiegel.de/wirtschaft/g20-in-hamburg-alle-fakten-ueber-den-klub-der-maechtigen-a-1153318.html#sponfakt=12>

² <http://www.spiegel.de/wirtschaft/g20-in-hamburg-alle-fakten-ueber-den-klub-der-maechtigen-a-1153318.html#sponfakt=12>

³ https://www.g20.org/Webs/G20/EN/G20/Participants/participants_node.html

súlya. Míg 1998-ban még a G7 országok (azaz az USA, Japán, Németország, Franciaország, Olaszország, Nagy Britannia és Kanada) voltak felelősek a globális gazdasági kibocsátás 44,4%-áért (vásárlóerő paritáson mérve), addig 2016-ra már annak csak 31,09%-át adták. Főleg a 2008-2009-es pénzügyi és gazdasági válság után kezdett gyengülni ezen országok gazdasági pozíciója. Velük ellentétben erősödtek a BRICS országok, amelyek részesedése a világgazdaságból 1998-ban még csak 17,9%-os volt, 2016-ra viszont már 31,24%.⁴

Gazdasági erejük visszaesésével párhuzamosan a G7 országok politikai ereje is megkopott. Ennek ékes példája volt a 2014-es ausztráliai csúcstalálkozó, ahol a házigazda és nyugati szövetségesei szívesen levették volna a vendéglistáról Vlagyimir Putyin orosz elnököt a Krím-félsziget anektálása miatt. A BRICS-országok ugyanakkor kiálltak az oroszok mellett és az esemény margóján nyélbe ütöttek egy olyan megállapodást is, amely szerint létrehoznak egy saját fejlesztési bankot a nyugat által „uralt” Világbank ellenpólusaként.

Miért éppen Hamburg?⁵

A G20 elnökségét ellátó ország évről évre rotációs alapon változik, amelynek eredményeként a csúcstalálkozó is minden évben máshol kerül megrendezésre. A húsz tagállamot öt csoportra osztották fel, és az elnökségről az éppen soros csoporton belüli országok közösen döntenek. (A német szövetségi kormány Franciaországgal, Nagy-Britanniával és Olaszországgal kellett, hogy közös nevezőre jusson abban, hogy idén Németország kapja a rendezés jogát). 1999-ben és 2004-ben az ország ugyan már otthont adott a rendezvénynek, azonban akkoriban még csak a pénzügyminiszterek találkoztak. Jövőre Argentína, 2019-ben Japán, egy évvel később pedig Szaúd-Arábia tölti majd be a soros elnöki pozíciót a G20-ban.

Angela Merkel kancellár 2016 februárjában jelentette be, hogy a szövetségi kormány Hamburgban kívánja megrendezni a G20-csúcst. Egyrésztől jelképesnek szánta az üzenetet, mert Hamburg egy, a világra nyitott kikötővárosként szimbolikus ellentéte a napjainkban terjedő protekcionizmusnak. A másik jelentős érvet a város kiválasztása mellett a logisztikai lehetőségek jelentették. Míg egy G8-as (G7 + Oroszország) csúcst 2007-ben meg lehetett rendezni a Balti-tenger partján fekvő Heiligendammban, vagy egy G7-es ülést 2015-ben az elmaui kastélyban, ezek a helyszínek nem jöhettek szóba egy jóval nagyobb szabású találkozó esetében. A delegációk mellett ráadásul legalább 4 000 újságíróval is számolni kell, így eleve kevés olyan helyszín jöhetett számításba, amely megfelelő szállodai kapacitásokkal rendelkezik.

Németország 2016. december 1-jén vette át a G20-as csoport elnöki posztját. A július 7-8-i állam- és kormányfői csúcstalálkozó előtt több szakértői és miniszteri találkozót is tartottak az országban. Februárban például Bonn adott otthont a tagországok külügyminiszteri összejövetelének, a pénzügyminiszterek és jegybankelnökök pedig márciusban Baden-Badenben találkoztak.

⁴ <http://www.spiegel.de/wirtschaft/g20-in-hamburg-alle-fakten-ueber-den-klub-der-maechtigen-a-1153318.html#sponfakt=12>

⁵ <http://www.spiegel.de/wirtschaft/g20-in-hamburg-alle-fakten-ueber-den-klub-der-maechtigen-a-1153318.html#sponfakt=12>

3. ELŐKÉSZÜLETEK, VÁRAKOZÁSOK A HAMBURGI CSÚCCSAL KAPCSOLATBAN

A „félresikerült” csúcstalálkozó⁶

A júliusi csúcsertekezetlet Angela Merkel kancellár számára magában hordozta annak lehetőségét, hogy egy mindent elsöprő választási „showmúsként” bebetonozza vele hivatali pozícióját a következő ciklusra. A kancellár tíz héttel a szövetségi parlamenti választások előtt szülővárosában, Hamburgban, a legbefolyásosabb politikusok gyűréjében igazolhatta volna világpolitikai szerepét. A tervek szerint Merkel a „megtestesült XXI. század” lett volna, aki előremutató és gyakorlatias megoldásokkal áll elő a globális kihívásokkal szemben.

A kancellári hivatal hivatalosan sosem ismerte el, hogy ilyen célok vezérelték volna, amikor Németország a 2017-es G20-as csúcs megrendezésére jelentkezett. Ugyanakkor Berlint is teljesen felkészületlenül érte Donald Trump elnökké választása; amennyiben minimálisan is számított volna rá, akkor valószínűleg nem választotta volna a G20-as csúcstalálkozó mottójául az „egy összefonódó világ kialakítása” („*Eine vernetzte Welt gestalten*”) üzenetet. Trump elnöksége éppen ezt a jelmondatot kérdőjelezi meg, hisz egész politikájának középpontjában az „*America First*” eszméje áll, vagyis az, hogy az USA a külkapcsolataiban nem lesz tekintettel a többi ország érdekeire.

A németek számára már a találkozó megszervezése is egy rémálommal ért fel. Az előkészületek során kiemelkedő feladat hárult Lars-Hendrik Röller professzorra, a kancellári hivatal gazdaságpolitikai részlegének vezetőjére. Őt nevezte ki ugyanis a Németországot képviselő vezető tárgyalónak, úgynevezett „sherpának” a kancellár. Az ő feladata lett volna, hogy egy rövid, tömör és könnyen értelmezhető nyilatkozatot állítson össze a többi ország sherpájával közösen, amelyet aztán az állam- és kormányfők elfogadhatnak a tanácskozáson. Ugyanakkor annyira sok módosítási kérelem és kiegészítés érkezett a tárgyalások során az anyaghoz, hogy a végére már az is csodának számított, hogy egyáltalán el tudott készülni egy közös dokumentum.

A résztvevő országok vezető tárgyalói összesen négyszer találkoztak – Berlinben, Frankfurtban, Münchenben, majd a csúcstalálkozót megelőzően Hamburgban –, hogy részletesen megvitassanak minden egyes pontot, amit a csúcstalálkozón az állam- és kormányfők érinteni akartak. Tovább nehezítette a felkészülést, hogy Donald Trump az egyeztetések félidejében lecserélte a vezető tárgyalóját, és az új sherpának, Everett Eissenstatnak először „képbe kellett kerülnie”, mire fel tudta venni az érdemi munka fonalát. Paradox módon az amerikai elnök azzal is nehezítette a helyzetet, hogy a tárgyaló delegációk egyes, az előző adminisztráció által kinevezett szakpolitikai beosztottjait a hivatalukban hagyta. Így például a klíma- és energiapolitikai kérdésekben tárgyaló hivatalnokokat még Barack Obama nevezte ki, akik a többi delegálttal együtt heteken keresztül tartó egyeztetések árán előkészítették egy javaslatot, amelyről már előre sejteni lehetett, hogy nem lesz elfogadható a Trump-adminisztrációnak. Angela Merkel már a kormányzati cselekvési tervében leszögezte, hogy nyilvánvaló a véleménykülönbség a klímapolitika terén.

Kereskedelempolitikai kérdésekben is komoly ellentétek alakultak ki, ugyanis a korábbi G20-as csúcstalálkozókön Barack Obama is gyakran kritizálta Németországot és próbált rá nyomást gyakorolni azért, hogy csökkentse az USA-val szemben fennálló túlzott külkereskedelmi többletét. A németek ugyanakkor a kínaiak segítségével mindeközéig sikeresen kitértek a probléma rendezése elől. A kérdésben az új amerikai álláspont az utolsó pillanatig bizonytalan volt, a berlini vezetés éppen

⁶ <https://www.welt.de/politik/deutschland/article166288678/Merkel-koennte-G-20-in-Hamburg-auf-G-17-reduzieren.html>

ezért még a hamburgi G20-as csúcs előtt várta Wilbur Ross kereskedelempolitikai kérdésekért felelős amerikai minisztert látogatását és állásfoglalását, azonban a miniszter az utolsó pillanatban lemondta az utat. A kancellár annyira nyugtalan volt emiatt, hogy vezető tárgyalóját, Röllert küldte Washingtonba egyeztetni.

Az ülés előtt csupán olyan témakörökben látszott valamennyi tag részéről egyetértés, mint a kiberbűnözés, valamint a terrorizmus elleni közös harc, továbbá egy nemzetközi egészségügyi stratégia kialakítása a globálisan terjedő járványok ellen.

Egyesek azt javasolták a kancellárnak a találkozót megelőzően, hogy a kritikus kérdésekben ne tegyen az USA irányába komoly engedményeket, hanem vegye fel a kesztyűt és Amerika kihagyásával érjen előrelépést a multilaterális együttműködésben. Ezt nem csak a koalíciós partner szociáldemokraták javasolták, hanem például a T-20 elnevezésű, a világ számos országában működő think-taneket és kutatóintézeteket tömörítő ernyőszervezet is. Véleményük szerint a G20-as csúcs akkor is komoly sikereket érhet el, ha nincs konszenzus a vezetők között. Dennis J. Snower, a kieli gazdaságkutató intézet vezetője szerint az európai tagok Kanada, Kína és Japán személyében találhatnak Trumppal szemben erős szövetségeseket. Snower meggyőződése, hogy fontos szimbolikus üzenete volt annak is, hogy éppen a G20 találkozó előtt született megállapodás a Japán és az EU közötti szabadkereskedelmi egyezményről.

A német elnökség prioritásai⁷

Németország a G20 csoport aktuális elnökeként három területen kívánt előrelépést elérni a csúcstalálkozón:

1. **A globális pénzügyi stabilitás biztosítása:** A nemzetközi pénzügyi rendszert még ellenállóbbá kell tenni a válságokkal szemben. Ennek egyik fontos eleme az árnyék bankrendszer szigorú szabályozása.
2. **A fenntartható növekedés garantálása:** Ezen belül elsősorban a klímavédelmi projektek közös támogatását szeretnék elérni. Emellett a lehető legszélesebb körben lehetővé kell tenni a világban a pénzügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférést. A szabad világkereskedelem nélkül elképzelhetetlen a további gazdasági növekedés, így ennek biztosítása is prioritást élvez. Ide sorolható még a digitalizációban rejlő lehetőségek jobb kiaknázása is. Cél továbbá, hogy a munkaerőpiacon a férfiak és a nők azonos bánásmódban részesüljenek és a foglalkoztatási rátájuk közti különbséget 25%-kal csökkentsék 2025-ig.
3. **Globális felelősségvállalás:** A menekültekkel és a migrációra kényszerítő okokkal is kiemelten foglalkozik Németország. Ennek egyik fontos eleme, hogy élhető körülményeket biztosítsanak a G20-ak a menekültek származási országaiban. A „**Compact with Africa**” projekt keretében öt afrikai ország számára könnyítenék meg a befektetésekhez szükséges tőke megszerzését.

Ugyanakkor, amióta Donald Trump az amerikai elnök, a G20 csoportban addig alapvetőnek számító elvek kérdőjeleződtek meg. Éppen ezért Németország szempontjából már a status quo fenntartását

⁷ <http://www.spiegel.de/wirtschaft/g20-in-hamburg-alle-fakten-ueber-den-klub-der-maechtigen-a-1153318.html#sponfakt=1>

is sikerként lehetett volna elkönyvelni az ülés előtt. Berlinben mindenképpen el akarták kerülni, hogy a csúcserkeztelen mélyüljenek a konfliktusok.

Az ülést felfokozott hangulatban várták a résztvevők. Többen tartottak attól, hogy Donald Trump arra használja majd az eseményt, hogy a világsajtó és a vezető politikusok figyelmének középpontjában jelentse be protekcionista intézkedéseit. Jean-Claude Juncker az ülés előtt leszögezte, hogy amennyiben az USA korlátozásokat vezetne be, úgy az Európai Bizottság haladéktalanul és arányos módon reagálna arra, és jelezte, hogy a Bizottság „fokozott harckészültségben áll”. A szokatlanul kemény hangvételű üzenet háttérben az a dokumentum állhat, amelyet még az amerikai kereskedelmi minisztérium készített Trump elnök kérésére. Az anyagból az európai kereskedelmi szakértők azt a következtetést vonták le, hogy az USA védővámot vezetne be az európai acél vonatkozásában. Az EU kereskedelmi szakpolitikusai már június elején felhívták a tagállamok kormányainak figyelmét arra, hogy a legrosszabbra kell, hogy felkészüljenek, ugyanis Amerika záros határidőn belül bevezeti a korlátozást.⁸

4. A CSÚCSTALÁLKOZÓ EREDMÉNYEI

Angela Merkel nyitóbeszédében elmondta, hogy a hamburgi G20 csúcstalálkozó jelképének nem véletlenül egy hajó kötélcsomójára emlékeztető szimbólumot választottak. A jelkép egyrészt tisztelgés Hamburg előtt, amely meghatározó hajózási csomópont, másrészt utal a világpolitika aktuális helyzetére is; egy csomó ugyanis annál szorosabbra fűződik, minél nagyobb a terhelés.⁹

Energia- és klímapolitika¹⁰

Mint arra korábban számítani lehetett, az energia- és klímapolitikai kérdésekben komoly vita alakult ki a résztvevők között. Az amerikai elnök ráadásul éppen ezzel az üléssel egyidejűleg tartott bilaterális megbeszélést Vlagyimir Putyin orosz elnökkel. Távolléte még tovább nehezítette a tárgyalásokat, hiszen a felek attól tarthattak, hogy hiába jutnak kompromisszumra, azt az amerikai elnök lesöpörheti az asztalról. Érdeemes megjegyezni, hogy Trumppal ellentétben az orosz elnök már korábban jelezte, hogy kiáll a párizsi egyezmény mellett. A témával kapcsolatban alapvetően három, kompromisszumos pontot érdemes kiemelni a végül elfogadott zárónyilatkozatból:

1. **A 19 tag tudomásul vette, hogy az USA ki akar lépni a párizsi klímaegyezményből.** Mivel Trump elnök nem akarta, hogy akár csak említésre is kerüljön az egyezmény a zárónyilatkozatban, így már ez is komoly eredménynek számít.
2. Az amerikaiak kérésére belekerült a zárónyilatkozatba a következő mondat: **„Az Egyesült Államok támogatja azokat az országokat, amelyek az úgynevezett tiszta fosszilis energiahordozókra, így például a folyékony gázra szeretnének áttérni.** A legélesebben a franciák kritizálták ezt a kijelentést, mert ebből úgy tűnhet, hogy bár az amerikaiak támogatják a többi országot abban, hogy azok csökkentsék a károsanyag kibocsátásukat, ők maguk ennek érdekében nem akarnak áldozatokat vállalni.

⁸ <http://www.sueddeutsche.de/politik/g-verhandlungen-beim-gipfel-steht-es-gegen-die-usa-1.3578013>

⁹ <http://www.sueddeutsche.de/politik/g-verhandlungen-beim-gipfel-steht-es-gegen-die-usa-1.3578013>

¹⁰ <http://www.sueddeutsche.de/politik/g-verhandlungen-beim-gipfel-steht-es-gegen-die-usa-1.3578013>

3. **A 19 tagállam megerősítette, hogy végrehajtják a párizsi egyezményt, amely véleményük szerint nem visszafordítható.** Ezzel gyakorlatilag deklarálták, hogy nem kívánnak eleget tenni Trump elnök azon kérésének, hogy tárgyalják újra az egyezményt. Ugyanakkor a környezetvédők élesen bírálják, hogy a felek nem kívánták az USA kilépése miatt kieső vállalásokat pótolni.

A klímaülésen Donald Trump és Vlagyimir Putyin nem vettek részt, éppen bilaterális megbeszélést folytattak. Mindemellett a G20-as pénzügyminiszterek is tanácskoztak a környezetvédelem kérdéseiben. Az ülésen sikerült egy helyzetjelentést elfogadniuk, amelyben a klímakérdések pénzügyi rendszerre gyakorolt kockázatait foglalták össze. Az USA is részt vett a tervezet kidolgozásában, ami akár sikerként is értékelhető.

Migráció¹¹

A migráció kérdésének rendezése és a menekülésre készítő okok felszámolása igen komoly kihívás, nem véletlen, hogy a probléma sikertelen kezelése egy éve majdnem a kancellár posztjába került. Az eredeti tervek szerint az ülésen a húsz tag közösen vállalt volna felelősséget és kötelezte volna el magát a változás mellett. Ezzel szemben a kancellár hasonló helyzetbe került, mint Donald Trump a klímapolitika terén, vagyis ő egyedül állt szemben mindenki mással. Pedig a helyzet újra nagyon kiélezett, naponta több száz menekült érkezik az olasz kikötőkbe. Az embercsempészet virágzik, egyes becslések szerint tavaly 1,6 milliárd dollárt kerestek a líbiai partoknál tevékenykedő bűnözőcsoportok, akik ebből a pénzből részben a terrorizmust támogatják.

A G20-as vezetők elé egy egyszerű, gyorsan végrehajtható tervet terjesztettek a vezető tárgyalók, miszerint az ENSZ célzott szankciókkal lehetetlenítené el azt, hogy az embercsempészek jövedelemre tegyenek szert, így például egyszerűen befagyasztaná a számláikat, illetve utazási tilalmat vezetne be bizonyos személyek ellen. Jól mutatja a széthúzást a G20-on belül, hogy még ebben a kérdésben sem sikerült megállapodásra jutni. Mindössze egyetlen erre vonatkozó megjegyzés szerepel a zárónyilatkozatban, amely arra utal, hogy fel kell venni a harcot az embercsempészekkel szemben. Információk szerint az ENSZ bevonását a helyzet kezelésébe Oroszország és Kína ellenezte, az ugyanakkor nem derült ki, hogy pontosan milyen okokból.

Kereskedelem

A G20-ak kereskedelmi kérdésekben is megállapodtak. Mint már korábban is említésre került, a 2008 óta találkozó állam- és kormányfők egyik kiemelt célja, hogy megnyugtassák a piacokat. Éppen ezért elengedhetetlen, hogy minden zárónyilatkozatban szerepeljen, hogy közösen dolgoznak azon gátak lebontásán, amelyek a szabadkereskedelem útjában állnak, valamint, hogy együttesen lépnek fel a protekcionizmus ellen. Amerikai nyomásra ugyanakkor bekerült a zárónyilatkozatba egy olyan félmondat, miszerint a G20-as vezetők elismerik a belső piac védelmét szolgáló, legitim beavatkozásokat. Merkel kancellár erről úgy nyilatkozott, hogy világossá vált, hogy egyesek még nem látják a nemzetközi kereskedelem nyújtotta előnyöket.

A G20-as vezetők azt is belefoglalták a záródokumentumba, hogy a nemzetközi szervezeteknek fokozott figyelemmel kell követniük az országok tevékenységeit. Ebben kiemelt szerepet kap majd a

¹¹ <http://www.sueddeutsche.de/politik/g-verhandlungen-beim-gipfel-steht-es-gegen-die-usa-1.3578013-2>

WTO is, és az országoknak a bilaterális kereskedelmi megállapodásaik során is mindig tiszteletben kell tartaniuk a fennálló nemzetközi szabályokat. Felmerülhet a kérdés, hogy az amerikaiak vajon éppen az európai acéllal szemben akarták-e beletenni a dokumentumba a fent említett bekezdést. A németek szerint, amennyiben ez lenne a céljuk, az egyértelműen a világkereskedelmi szervezet szabályaiba ütközne.¹² A találkozón Trump megállapodott a német kancellárral, hogy közösen próbálják meg kezelni a világ acélpiacon kialakult túlzott kapacitást.¹³

Ugyanakkor, mint a Frankfurter Allgemeine Zeitung véleménycikke megjegyzi, Európa meglehetősen kétszínű a kereskedelempolitika terén, hiszen az Európai Unió területén is csupán évtizedek alatt sikerült lebontani a kereskedelmi akadályokat és az EU harmadik országokkal szemben (pl. Kína) mind a mai napig ugyanolyan eszközöket alkalmaz, mint amelyekre Trump elnök utalt.

Gabriel Felbermayr, a müncheni székhelyű Ifo gazdaságkutató intézet külkereskedelmi szakértője szerint 2016-ban az Európai Bizottság rekord számú dömpingellenes eljárást indított. Felbermayr igazat ad Trumpnak abban, hogy szóvá tesz, hogy mennyire igazságos az, hogy az Amerikából importált autókra 10%-os vámot vet ki az Európai Unió, míg a német autókat az USA-ban csupán 2,5%-os terhek sújtják. Bizonyos feldolgozóipari termékek esetében viszont éppen fordított a helyzet. Meglátása szerint a kérdést úgy lehetne a legjobban megoldani, ha a felek újrakezdenék a szabadkereskedelmi tárgyalásokat.¹⁴

Trump elnök a témában megbeszélést folytatott Theresa May brit miniszterelnökkel is. Az amerikai elnök kijelentette, hogy amint lezárult a Brexit, szeretne egy „igazán nagyszabású” kereskedelmi megállapodást kötni az Egyesült Királysággal.

Egyéb eredmények és fontosabb megbeszélések

Megállapodás született arról is, hogy a felek megerősítik működésében azt a világbanki alapot, amely a fejlődő országokban nyújt mikrohitelket vállalkozó kedvű nőknek. A Világbank mindezidáig 325 millió dollárt különített el erre a célra. A kezdeményezést többek között Ivanka Trump, az amerikai elnök lánya és tanácsadója is támogatja. Kilátásban van az alap további feltőkésítése is.¹⁵

Egy külön dokumentum is készült, melyben a tagok az afrikai országokkal kívánják újfajta partneri kapcsolatot kialakítani. Merkel szerint az elmúlt évtizedben a támogatási rendszerek nem voltak elég hatékonyak. Úgy látja, hogy elsősorban átláthatóságra és jogbiztonságra lenne szükség, hogy megindulhasson a gazdasági fejlődés az elmaradott régiókban.¹⁶

A G20-as csúcsmargóján Angela Merkel és francia kollégája, Emmanuel Macron az orosz elnökkel is tárgyalt az ukrajnai helyzetről. Egyetértettek abban, hogy folytatniuk kell a minszki megállapodásban foglaltakat és pár héten belül az ukrán kormányfővel kiegészülve találkozhatnak Normandiában.¹⁷

¹²<http://www.zeit.de/politik/2017-07/g20-einigt-sich-auf-abschlusserklaerung-usa-beim-klimaschutz-isoliert>

¹³http://www.faz.net/aktuell/g-20-gipfel/die-doppelmoral-der-europaeer-beim-g-20-gipfel-in-hamburg-15097579.html?printPagedArticle=true#pageIndex_2

¹⁴http://www.faz.net/aktuell/g-20-gipfel/die-doppelmoral-der-europaeer-beim-g-20-gipfel-in-hamburg-15097579.html?printPagedArticle=true#pageIndex_2

¹⁵http://www.faz.net/aktuell/g-20-gipfel/die-doppelmoral-der-europaeer-beim-g-20-gipfel-in-hamburg-15097579.html?printPagedArticle=true#pageIndex_2

¹⁶<http://www.zeit.de/politik/2017-07/g20-einigt-sich-auf-abschlusserklaerung-usa-beim-klimaschutz-isoliert>

¹⁷<http://www.faz.net/aktuell/g-20-gipfel/merkel-macron-und-putin-bestehen-auf-waffenruhe-in-ostukraine-15097288.html>

Merkel üdvözölte, hogy Trump és Putyin először éppen Hamburgban találkoztak személyesen. Meglátása szerint vannak olyan globális kihívások, amelyeket a két ország csak együttesen tud megoldani, ilyen például a szíriai válság, a nukleáris fegyverek leszerelése vagy éppen az Észak-Koreával kapcsolatban felmerülő kérdések. A kancellár hangsúlyozta, hogy természetesen nem várható, hogy egy beszélgetés során megoldás születik ezekre a problémákra, de fontos, hogy elinduljon az ezekkel kapcsolatos párbeszéd.¹⁸ A találkozón Trump és Putyin megállapodott abban, hogy Szíria egyes részein fegyverszünetet léptetnek életbe, ugyanakkor fontos kiemelni, hogy az alkut nem a hamburgi csúcson hozták tető alá; a két ország tárgyalói Jordániában állapodtak meg a részletekről.¹⁹

Merkel megbeszélést folytatott a török elnökkel, Recep Tayyip Erdoğannal is. Kiemelt téma volt a Törökországban zajló letartóztatási hullám, valamint a Törökország területén található NATO támaszpontok látogatásának Bundestag képviselőkre vonatkozó tiltása is.²⁰

A G20-as csúcs egy különleges tanulsága²¹

A G20-as csúcs egyik érdekes konklúziója azonban nem a nyilatkozatokból, vagy az elfogadott dokumentumokból, hanem sokkal inkább a hivatalos fotók alapján körvonalazódik; ez pedig egyfajta geopolitikai átrendeződés. Feltűnő, hogy amíg Trump elnök több csoportképen is a csoport szélén áll, addig a legtöbb hivatalos fotón, ami a G20-as csúcson készült, Hszi Csin-ping kínai elnök áll Merkel oldalán. A kínai elnök a csúcstalálkozó üléstermében is a kancellár szomszédja volt, éppen úgy, mint ahogy az Elbphilharmonie koncertteremben megrendezett gálaelőadáson is egymás mellett foglaltak helyet. Ez a „kiemelt” hely a házigazda oldalán általában az amerikai elnök privilégiuma volt a múltban, főleg egy szövetséges vendéglátó ország esetén, mint amilyen Németország is. Egy bennfentes forrás azt nyilatkozta a német hírügynökségnek, hogy a kínai vezetőnek fontosabb volt az, hogy a fotókon Merkel kancellár oldalán álljon, mint maga a tárgyalássorozat tartalma, hisz’ pontosan tudja, hogy milyen ereje van az ilyen típusú sajtóviszhangnak. Amíg a világ attól tart, hogy Trump mikor vezeti be az acélra vonatkozó védővámot, addig Kína, kihasználva az adódó hatalmi vákuumot, a szabadkereskedelem élharcosának szerepét ölti magára, még úgy is, hogy a saját piaca igencsak zárt. A kínai vezető újra szeretné definiálni országa szerepét a nemzetközi politikai palettán. Egyes kritikusai szerint az amerikai elnök „Make America great again” mottója egyedül csak Kínát teszi naggyá.

Az esemény során komoly rendbontások zajlottak Hamburgban, a csúcs ideje alatt 20 000 rendőr teljesített szolgálatot a Hanza-városban, valószínűleg ez volt a német rendőrség történetének legnagyobb bevetése. Olaf Scholz (SPD) polgármester szerint nem számítottak ekkora erőszakhullámra, számára különösen kínos az eset, mert többször megígérte, hogy a hamburgiak életét nem fogja megzavarni az esemény.²² A zavargások nyomán 226 embert vettek őrizetbe, szolgálatteljesítés közben 476 rendőr sérült meg. A hivatalos szervek munkáját az nehezítette a legjobban, hogy kisebb, folyamatosan mozgásban levő csoportok a város több pontján követtek el

¹⁸ <http://www.zeit.de/politik/2017-07/g20-einigt-sich-auf-abschlusserklaerung-usa-beim-klimaschutz-isoliert>

¹⁹ <http://www.sueddeutsche.de/politik/g-abschlusserklaerung-in-hamburg-die-ergebnisse-des-g-gipfels-1.3579385>

²⁰ <http://www.zeit.de/politik/2017-07/g20-einigt-sich-auf-abschlusserklaerung-usa-beim-klimaschutz-isoliert>

²¹ http://www.focus.de/politik/videos/beim-g20-gipfel-konzert-gruppenfoto-sitzung-ein-politiker-weicht-merkel-nicht-von-der-seite_id_7333426.html

²² <http://www.zeit.de/politik/deutschland/2017-07/g20-gipfel-proteste-linksextremismus-reaktionen>

egyszerre bűntényeket, ráadásul a rendbontások csúcspontján a rendőrök – saját testi épségüket féltve – sokáig nem számolták fel a zavargást.²³

A Német Biztosítók Szövetsége (GDV) nagyjából 12 millió euróra becsüli a G20 tiltakozások során okozott károkat Hamburgban. Ebből megközelítőleg 4 millió az autók sérüléséből fakad, és további 8 millió euróra tehető az épületekben és boltokban okozott rongálás helyreállításának költsége.²⁴

²³ <http://www.zeit.de/politik/deutschland/2017-07/g20-gipfel-proteste-linksextremismus-reaktionen>

²⁴ <http://www.zeit.de/gesellschaft/zeitgeschehen/2017-07/hamburg-g20-gipfel-schaeden-deutschen-versicherer>